

## ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

### הוראות

א. משך הבחינה : שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה ארבעה פרקים.

|           |   |                                                          |   |        |   |            |
|-----------|---|----------------------------------------------------------|---|--------|---|------------|
| פרק ראשון | – | סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר)                           | – | (1×20) | – | 20 נקודות  |
| פרק שני   | – | יצירות מאת עגנון                                         | – | (1×30) | – | 30 נקודות  |
| פרק שלישי | – | קריאה מונחית                                             | – | (1×20) | – | 20 נקודות  |
| פרק רביעי | – | שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירה עברית מודרנית) | – | (2×15) | – | 30 נקודות  |
|           |   |                                                          |   |        |   | <hr/>      |
| סך הכול   |   |                                                          |   |        |   | 100 נקודות |

ג. חומר עזר מותר בשימוש : רשימת יצירות

ד. הוראות מיוחדות : (1) יש לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו.  
(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.  
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

**בהצלחה!**

/המשך בעמוד הבא/

## השאלות

**פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר)** (20 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 1–3.

### מעשה חכמים

1. קראו את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

מר עוקבא – הָיָה עָנִי בְּשִׁכּוּנָתוֹ,  
וְהָיָה רָגִיל בְּכָל יוֹם לָזֶרֶק לֹא אֲרֻבָּעָה זִוְזִים בְּצִנּוֹר הַדָּלָת.  
פֶּעַם אַחַת אָמַר: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עִמִּי טוֹבָה זֹאת.  
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵר עוֹקְבָא בְּבֵית הַמַּדְרֵשׁ הַרְבֵּה וְהִלָּכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.  
כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעָנִי שֶׁהָטוּ עֲצָמָם לַדָּלָת – יָצָא אַחֲרֵיהֶם.  
בְּרָחוּ וְנִכְנְסוּ שְׂגִיחָם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.  
נָכוּ וְרָגְלוּ שֶׁל מֵר עוֹקְבָא. אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן רַגְלֶיךָ עַל רַגְלִי.  
חִלְשָׁה דַּעְתּוֹ.  
אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מִצּוֹיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאתִי קְרוּבָה.

ביצירות רבות יש למקומות הנזכרים בהן תפקיד בעיצוב משמעותן.  
בחרו בשלושה מן המקומות הנזכרים במעשה החכמים "מר עוקבא" והסבירו את תפקידם בעיצוב משמעותו.

## **סיפור קצר**

### **2. שברירים / דבורה בארון**

בסיפור "שברירים" קיימת ביקורת חברתית. הציגו את הביקורת המצויה בסיפור. הסבירו והדגו אמצעי אומנותי אחד התורם לעיצוב הביקורת בסיפור.

## **מעשה חכמים וסיפור קצר**

### **3. מר עוקבא או שברירים / דבורה בארון**

תארו שתי פגישות שונות בין הדמות המרכזית ובין דמות אחרת בסיפור הקצר או במעשה החכמים שלמדתם. הסבירו מה אפשר ללמוד מפגישות אלה על הדמות המרכזית.

### פרק שני – יצירות מאת עגנון (30 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 4–7.

#### תהלה

4. א. דמויות בנובלה "תהלה" מוצגות מכמה נקודות מבט: תהלה רואה את הרבנית באופן שונה מהמספר. תארו את הרבנית מנקודת המבט של תהלה ומנקודת המבט של המספר. (20 נקודות)
- ב. הסבירו מה תורם השימוש בנקודות המבט השונות להבנת הסיפור. (10 נקודות)

#### והיה העקוב למישור

5. לפניכם קטע מתוך סיום הנובלה "והיה העקוב למישור" שמתאר את מצבו של מנשה חיים. קראו אותו, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.
- "וילך ביער בין האילנות ולאור הלבנה אמר שירות ותשבחות תהילות לאִלֹוהי יעקב בבכייה ויללה גדולה עד למאוד כי פחד לשבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שמא יכירו בו מי הוא".
- א. בתיאור זה נרמזת החלטה של מנשה חיים. הסבירו את החלטתו ואת המשמעות העולה ממנה. הדגימו את דבריכם. (15 נקודות)
- ב. קבעו אם דמותו של מנשה חיים היא דמות של גיבור או של אנטיגיבור. בתשובתכם התבססו על ההחלטה של מנשה חיים. (15 נקודות)

#### סיפור פשוט

6. א. ברומאן "סיפור פשוט" יש קונפליקט בין קבלת דין החברה ובין התקוממות נגדה. הסבירו והדגימו קביעה זו על פי דמותו של הירשל ועל פי דמות נוספת ברומאן. (20 נקודות)
- ב. אפשר לומר שקונפליקט זה מאפיין גם את האדם בימינו אלה. הסבירו קביעה זו, והביאו דוגמה אחת המשקפת קונפליקט זה בימינו. (10 נקודות)

#### תהלה / והיה העקוב למישור / סיפור פשוט

7. ברבות מיצירות עגנון מגיעה הדמות המרכזית לתובנה בנוגע לחייה בעקבות מצבי מצוקה או משבר.
- בחרו באחת מיצירות עגנון שלמדתם. תארו את מצב המצוקה או המשבר שחוות הדמות המרכזית והסבירו לאיזו תובנה (או לאילו תובנות) היא מגיעה בעקבות מצבים אלה. (30 נקודות)

### פרק שלישי – קריאה מונחית (20 נקודות)

ענו על שאלה אחת מן השאלות 8–11.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן ; בואי הרוח / חיים סבתו ; אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי

#### 8. מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן

חייהם של תמר ואסף מורכבים מניגודים ורצופים בהם : הן במערכות היחסים במשפחה ובחברה והן באישיותם.

בחרו שניים מן הניגודים האלה, הדגימו והסבירו את השפעתם על התפתחות העלילה. (20 נקודות)

#### בואי הרוח / חיים סבתו

9. ביצירות רבות אירועים מן העבר משפיעים על ההתמודדות של הדמויות עם ההווה שבו הן נתונות. הסבירו קביעה זו על פי הרומאן "בואי הרוח". הדגימו את דבריכם על פי שתי דמויות. (20 נקודות)

#### אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי

10. יצירות ספרות רבות עוסקות בבעיות מוסריות או ערכיות.

א. הציגו והסבירו בעיה מוסרית או ערכית, הבאה לידי ביטוי בספר "אל תיגע בזמיר". (10 נקודות)

ב. האם ביצירה יש פתרון לבעיה זו? נמקו והדגימו את דבריכם. (10 נקודות)

מישהו לרוץ אתו / דוד גרוסמן ; בואי הרוח / חיים סבתו ; אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי

11. בחרו בדמות לא שגרתית (לחייב או לשלילה) המופיעה ברומאן שקראתם. תארו בקצרה את הדמות ואת ההקשר שבו היא מופיעה ביצירה. ציינו שתי דרכי אפיון שבהן הדמות מעוצבת. (20 נקודות)

## פרק רביעי – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירה עברית מודרנית) (30 נקודות)

שימו לב: בפרק זה שמונה שאלות. יש לענות על שתי שאלות:

על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 12–14) ועל שאלה אחת משירה עברית מודרנית (שאלות 15–19).  
(לכל שאלה – 15 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 12–14. (15 נקודות)

### שירת ימי הביניים

12. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

#### שְׁחַרְתִּיד בְּכָל שְׁחָרִי וְנִשְׁפִּי / שלמה אבן גבירול

שְׁחַרְתִּיד בְּכָל־שְׁחָרִי וְנִשְׁפִּי / וּפְרָשְׁתִּי לָךְ כְּפִי וְאַפִּי.  
לָךְ אֶהְיֶה בְּלֵב צָמָא, וְאַדְמָה / לְדֹל שׁוֹאֵל עָלַי פְּתִיחִי וְסָפִי.  
מְרוֹמוֹת לֹא יִכִּילוּךָ לְשִׁבְתְּךָ – / וְאוֹלָם יֵשׁ מְקוֹמְךָ תוֹךְ סַעֲפִי!  
הֲלֹא אֶצְפֵּן בְּלִבִּי שָׁם כְּבוֹדְךָ / וְגִבֹּר חֲשָׁקְךָ עַד יַעֲבֹר־פִּי:  
אֲנִי עַל כֵּן אֶהְיֶה שָׁם אֶ־דְּנִי / בְּעוֹד נִשְׁמַת אֶ־לֵּהִים חַי בְּאַפִּי.

א. תארו והסבירו את ההדרגתיות ביחס של הדובר כלפי א-לוהים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר. (9 נקודות)

ב. בחרו אמצעי אומנותי נוסף מן השיר והסבירו את תרומתו להבנת הרעיון המרכזי בשיר. (6 נקודות)

13. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

#### יִפְה נוֹף / יהודה הלוי

יִפְה נוֹף מְשׁוֹשׁ תִּבְּל קְרִיָּה לְמִלְךָ רֵב. / לָךְ נִכְסְפָה נִפְשִׁי מִפְּאַתִּי מַעֲרָב!  
הִמּוֹן רַחֲמֵי נִכְמָר כִּי אֶזְכְּרָה קִדְם, / כְּבוֹדְךָ אֲשֶׁר גָּלָה וְנִגְדָּה אֲשֶׁר חָרַב.  
וּמִי יִתְּנֵנִי עַל כִּנְפֵי נְשָׁרִים, עַד / אֲרוּהָ בְּדַמְעָתִי עֶפְרַד וְיִתְעַרֵּב!  
דְּרִשְׁתִּיד, וְאִם מִלְכָּךְ אֵין בְּךָ וְאִם בְּמִקּוֹם / צָרִי גִלְעָד – נָחַשׁ שָׁרָף וְגַם עֶקְרָב.  
הֲלֹא אֶת־אַבְנֵיךָ אֲחוּזִין וְאַשְׁקֵם / וְטַעַם רְגֵבִיךָ לִפִּי מִדְּבַשׁ יַעֲרָב!

כיצד מצטיירת ארץ ישראל בעיני הדובר בשיר? הדגימו על פי השיר "יפה נוף". התייחסו בתשובתכם לשני אמצעים אומנותיים התורמים לתיאורה של ארץ ישראל. (15 נקודות)

/המשך בעמוד הבא/

## שירת ביאליק

14. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו:

### לבדי / חיים נחמן ביאליק

|                                                                                                                          |                                                                                                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| כלם נשא הרוח, כלם סחף האור,<br>שירה חדשה את-בקר חייכם הרנינה;<br>ואני, גוזל רד, נשתכחתי מלב<br>תחת כנפי השכינה.          | וכלם כלה לבדי לחלון, לאור,<br>וכלם צר-לי המקום מתחת לכנפה –<br>כבשה ראשה בכתפי, ודמעתה על-דף<br>גמרתי נטפה.            |
| בדד, בדד נשאיתי, והשכינה אף-היא<br>כנף מינה השבורה על-ראשי הרעידה.<br>ידע לבי את-לבה: חרד חרדה עלי,<br>על-בנה, על-יחידה. | חרש בכתה עלי ונתרפק עלי,<br>וכמו שכה בכנפה השבורה בעדי:<br>"כלם נשא הרוח, כלם פרחו להם,<br>ואותר לבדי, לבדי..."        |
| כבר נתגרשה מכל-הזויות, רק-עוד<br>פנת סתר שוממה וקטנה נשארה –<br>בית-המדרש – ונתקפס בצל, ואהי<br>עמה יחד בצרה.            | וכעין סיוס של-קינה עתיקה מאד,<br>וכעין תפלה, בקשה וחרדה כאחת,<br>שמעה אזני בבכינה החרשית ההיא<br>ובדמעה ההיא הרוותחת – |

תארו את התהליך הרגשי שהדובר בשיר חווה, והסבירו שתיים מדרכי העיצוב הממחישות תהליך זה.

(15 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 15–19.

## שירה עברית מודרנית

### אדם מול בוראו

15. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

#### אי / זלדה

אני דורכת על האדמה  
כמו על גוף חי  
כאותם פליטי אגיה  
שעמדו על גבו של לויתן  
כי טעו במראה העינים.

אני דורכת על העפר  
שתחתיו מדברים המים  
מדברים שרשים  
מדרות מתכות  
קול המונם מחריש את אדני  
מסחרר את לבי  
גם האויר מתנועע ושר  
ובגבהים מתפוצצים עולמות.

רק המחשבה על אלהים  
היא אי במערבולת.

א. מהי התחושה של הדוברת בשיר? הסבירו כיצד היא מתמודדת עם תחושה זו? כתבו כיצד אמצעי

אומנותי אחד תורם לעיצוב תחושתה? (10 נקודות)

ב. מהי תחושת הדובר בשיר "גדולים מעשי אלהי"? כיצד אמצעי אומנותי אחד תורם לעיצוב תחושה זו?

(5 נקודות)



שירים בצל השואה

16. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

**נצול / לאה איני**

אָבי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפָּר הַצְּלוּב לֹו עַל זְרוּעוֹ  
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב כְּדֹרֵד.  
בְּאֶזֶן הַשְּׁמַאלִית אֵינוֹ מִקְשִׁיב  
זָכָר לְסִטְרָה מִכְפּוֹ שֶׁל אֶס. אֶס.  
בְּאֶזֶן הַזֵּה הוּא שׁוֹמֵעַ  
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ  
אֵד אֶת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת  
לְסִיּוּטִים שֶׁבָּאִים לוֹ  
מִדּוֹרָה, מִבּוֹנָה, מְאוּשְׁוִיץ  
בְּקִרְוֹנוֹת  
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –  
שְׁלוֹמִי טוֹב  
וְאַחֵר כֵּךְ הוּא הוֹפֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַכֶּר הַרְטֹב  
וְנִרְדָּם עַל צֵדוֹ הִימְנִי  
נוֹתֵן אֶת אֶזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי  
בְּכִי הַמְהִלֵּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

א. יש שוני בין הדרך שבה האב מבטא את מצוקתו ובין הדרך שבה הבת מבטאת את מצוקתה. הסבירו

והדגימו שוני זה. (10 נקודות)

ב. בחרו באמצעי אומנותי אחד מהשיר "שתיקות" והסבירו כיצד הוא מבטא את מצוקתה של אחת

הדמויות בשיר. (5 נקודות)

## זוגיות

17. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

### **איזון עדין / סיון הר שפי**

את השבת שָׁלָנוּ  
שָׁרַק אָנִי יְכוּלָה לְהַכְנִיס  
שָׁרַק אֶתָּה יְכוּל לְהוֹצִיא  
מִחֲזִיקִים שְׁנֵי גְרוֹת.  
אֲבָל בְּסוּפָה נְהִיִּים אֶחָד  
שְׁנֵי מְאוֹרוֹת בְּגֵר אֶחָד  
לְהַתְחַלָּה חֲדָשָׁה.

וּבְרֵאשִׁית הֵיִינוּ דוֹפְרָצוּפִין  
בְּחוּט שְׁדָרָה הָיָה תְּלוּי עוֹלָם.  
עֲכָשׁוּ שְׁנֵי עֲמוּדֵי שְׁדָרָה  
מִחֲזִיקִים בֵּית  
וּכְשֶׁאָנִי קָצַת מִתְכַּוֵּפֶת,  
וּכְשֶׁאֶתָּה. אִיזוֹן עָדִין.

א. כותרת של יצירה היא בעלת משמעות רבה להבנתה.

הדגימו והסבירו קביעה זו על פי השיר "איזון עדין". (10 נקודות)

ב. כיצד כותרת השיר "פגישה חצי פגישה" תורמת להבנתו? (5 נקודות)

## אדם וזחותו

18. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

**גִּאָוָה / דליה רביקוביץ**

אֶפְלוּ סְלָעִים נִשְׁבָּרִים, אֲנִי אוֹמֶרֶת לָךְ,  
וְלֹא מַחֲמַת זִקְנָה.  
שָׁנִים רַבּוֹת הֵם שׁוֹכְבִים עַל גִּבָּם בָּחַם וּבִקָּר,  
שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת,  
כַּמְעַט נוֹצֵר רֶשֶׁם שֶׁל שְׁלֹחַ.  
אִין הֵם זֵזִים מִמְּקוֹמָם וְכֵן נִסְתָּרִים הַבְּקִיעִים.  
מַעֲיִן גִּאָוָה.  
שָׁנִים רַבּוֹת עוֹבְרוֹת עָלֵיהֶם בְּצַפְיָה.  
מִי שֶׁעֲתִיד לְשַׁבֵּר אוֹתָם  
עֲדִין לֹא בָּא.  
  
וְאִזְּ הָאֵזוֹב מִשְׁגִּשְׁג, הָאֵצוֹת נִגְרָשׁוֹת וְהֵיטָם מְגִיחַ וְחוֹזֵר,  
וְדוֹמָה, הֵם לֹא תִנּוּעָה.  
עַד שֶׁיָּבֹא קָלֵב יָם קָטָן לְהִתְחַכֵּךְ עַל הַסְּלָעִים  
יָבֹא וְיִלְךְ.  
וּפִתְאֹם הָאֶבֶן פְּצוּעָה.  
אֲמַרְתִּי לָךְ, כְּשֶׁסְּלָעִים נִשְׁבָּרִים זֶה קוֹרָה בְּהַפְתָּעָה.  
וַיְמָה גַּם אֲנִישִׁים.

**א.** בשיר זה בולט הניגוד בין מצבים שיש בהם תנועה ובין מצבים של היעדר תנועה. תארו ניגוד זה

והסבירו את תרומתו להבנת משמעות השיר. (10 נקודות)

**ב.** הסבירו והדגימו את הניגוד המרכזי בשיר "אורן" של לאה גולדברג. (5 נקודות)

## במשפחה

19. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

פְּרִכָּת / אמנון שמוש

|                             |                       |
|-----------------------------|-----------------------|
| אָמִי אָהֲבָה אֶת יָפִי     | זָהָב                 |
| הַמְּלִים                   | עַל גִּבִּי           |
| שָׁחֲבֵרוּ לָהּ יַחְדָּו    | פְּרוּכּוֹת           |
| אָבִי אָהֲבָה אֶת           | שֶׁל בֵּית-כְּנָסֶת   |
| הָאוֹתִיּוֹת                |                       |
| שֶׁנֶּצְאוּ מִתַּחַת יָדָיו | אָבִי הוֹתִיר לִי     |
|                             | אַחֲרָיו –            |
| מְלִים שֶׁל אָמִי           | לֹא כָסָף             |
| חוּט שֶׁל חֵן חוּט          | לֹא זָהָב             |
| שֶׁל חֶסֶד                  | רֶק                   |
| מְשׁוּדָּה הָיָה עָלֶיהָ    | רֹאשׁוֹ שֶׁל חוּט     |
| כּוֹרֶכֶן לְמַגְנִינָה      | וְנִחִילֵי אוֹתִיּוֹת |
| מְכַנְסֶת                   | יְהֵא לֹא שִׁירִי     |
|                             | זֶה                   |
| אוֹתִיּוֹת שֶׁל אָבִי       | פְּרִכָּת מְעֵט       |
| סְמָלִים שְׁאֲהֵב           | תְּלוּיָהּ            |
| חוּטִים שֶׁל כָּסָף         | לְתֵלְפִיּוֹת.        |
| עִם חוּטִים שֶׁל            |                       |

א. תארו והסבירו את מערכת היחסים בין הבן ובין הוריו, כפי שהיא משתקפת בשיר "פרוכת".

כיצד הבית האחרון בשיר מבטא מערכת יחסים זו? (10 נקודות)

ב. כיצד אמצעי אומנותי בשיר "דברי רקע ראשונים" משקף את מערכת היחסים בין הבן ובין

הוריו? הסבירו. (5 נקודות)

## בהצלחה!